

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

ในบทที่ ๒ ได้ทราบแล้วว่าความสนใจทางการเมือง ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ทักษะคติทางการเมือง ความสำนึกทางการเมือง ซึ่งหล่อหลอมรวมเป็นวัฒนธรรมทางการเมือง ล้วนแต่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเกิดการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานประการหนึ่งของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง กล่าวคือ บุคคลจะเกิดความรู้ความเข้าใจทางการเมืองขึ้นก่อนโดยผ่านทางกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และการเมืองซึ่งมีองค์กรทางสังคมที่สำคัญ ๆ ทำหน้าที่เป็นตัวกลางอยู่ ๕ องค์กร คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ และสื่อมวลชน ตลอดจนสิ่งแวดล้อมจากการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น

นอกเหนือจากการเกิดความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและบุคคลก็จะนำผลจากการเรียนรู้ขึ้นมาเป็นความเชื่อ ความคิดอันดีที่เป็นเหตุเป็นผลของตนเองใ้หาการกำหนดแนวทางพินิจพิจารณาเรื่องราวต่าง ๆ ในทางการเมือง ซึ่งเป็นจุดเกิดของความสำนึกทางการเมืองนั่นเอง และเป็นผลให้บุคคลเกิดความสนใจทางการเมืองและถูกโน้มน้าวให้เข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ค้ำตามวัฒนธรรมทางการเมืองที่บุคคลได้รับการเรียนรู้สั่งสมมานานจากกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและการเมืองดังกล่าวแล้ว เพื่อเป็นการเพิ่มความเข้าใจยิ่งขึ้น (โปรดดูแผนภาพที่ ๒ ประกอบ)

ดังนั้น บทนี้จึงเป็นการศึกษาสืบเนื่องจากบทที่แล้ว แต่เจาะจงรายละเอียดของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเท่านั้น เพราะเรื่องอื่นนั้นได้มีการนำเสนอไปแล้วในตอนต้น คือ จะใช้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นแนวทางความคิดหลักในการวิจัยต่อไป ให้ความสำคัญต่อความหมาย ขอบเขต และรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ประโยชน์ของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง และการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเชื้ออำนาจการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นต้น

ความหมายของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

การเข้ามีส่วนร่วม (participation) หมายถึงการที่บุคคลจะได้รับประโยชน์จากการเข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับสถาบันทางการเมืองและสังคม^๑

ดังนั้นความหมายของ "การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง" (political participation) จึงน่าจะหมายถึง กิจกรรมที่ทำโดยใจสมัครของแต่ละบุคคลในทางการเมือง รวมตลอดถึงการลงคะแนนเสียง การเป็นสมาชิกและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มทางการเมือง เช่น ความเคลื่อนไหวของพรรคการเมือง กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ สถาบันทางการเมือง อีกทั้งกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ เช่น การอภิปรายทางการเมืองหรือร่วมชุมนุมเพื่อรับฟังเหตุการณ์ความเป็นไปทางการเมือง การชักชวนทางการเมืองของเจ้าหน้าที่ของทางราชการ หรือสมาชิกทางการเมืองนั้น^๒

อย่างไรก็ดี การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น มีความหมายหลายประการด้วยกัน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วหมายถึง กิจกรรมของประชาชนในทุกระดับของราชการเมือง เช่น ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการลงคะแนนเสียง แต่ในบางครั้งคำว่า "การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง" สามารถใช้กับความหมายที่หมายถึง การเข้ามีความเกี่ยวข้องทางการเมืองมากกว่าการเข้าไปร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เช่น ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมโดยให้ความสนใจต่อการเมือง เป็นต้น เช่น กรอบครัว โรงเรียน เป็นต้น ซึ่งได้มีนักวิชาการทำการศึกษาไว้มากมาย เช่น

^๑ Alan Bullock and Oliver Stally Brass (eds.), The Harper Dictionary of Modern Thought (New York : Harper and Row Publisher, 1977), p.458.

^๒ Geoffrey K. Roberts, A Dictionary of Political Analysis (Great Britain : Longman, 1971), p.145.

ฮิวโก เอฟ. โรดิง (Hugo F. Roding) ได้ให้คำจำกัดความของ "การเข้าร่วม
ส่วนร่วมทางการเมือง" ไว้ ๒ ประการ คือ หมายถึง ^๑

๑. การเข้าร่วมส่วนร่วมของบุคคลแต่ละคนในกิจกรรมทางการเมือง
๒. จำนวนประชากรที่มาใช้สิทธิในการเข้าร่วมส่วนร่วมทางการเมือง

เกอร์เรนต์ แพร์รี (Geraint Parry) กล่าวว่า การเข้าร่วมส่วนร่วมทางการเมือง
หมายถึง การมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในกิจกรรมทางการเมือง ^๒

อาร์เธอร์ คัมบลิว. โบรมเมจ (Arthur W. Bromage) ให้ความหมายของการ
เข้าร่วมส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการจำแนกลักษณะการเข้าร่วมส่วนร่วมไว้ ๓ ประการด้วยกัน คือ ^๓

๑. การออกเสียงเลือกตั้ง (voting)
๒. การใช้วิธีบังคับหรือชักจูงอย่างไม่เป็นทางการ (in formal method of
pressure and persuasion) การแสดงประชามติ (referendum) การเพิกถอน
ให้ออกจากตำแหน่ง (recall) เป็นต้น

ลูเซียน คัมบลิว. พาย (Lucian W. Pye) ^๔ กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ว่าเป็นลักษณะของการพัฒนาทางการเมือง

^๑ Hugo F. Roding, A Dictionary of the Social Sciences (London :
Routledge & Kegan Paul, 1977), p.146.

^๒ Geraint Parry (ed.), "The Idea of Political Participation,"
Participation in Politics (Manchester : Manchester University Press,
1972), p.3.

^๓ Arthur W. Bromage, Introduction to Municipal Government and
Administration (New York : Appleton Century Rofts Inc., 1950), p.252.

^๔ Lucian W. Pye, Aspects of Political Development, pp.33-35.

เลสเตอร์ คัมบิว.มิลเบรท (Lester W. Milbrath) ^๑ ได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า "....เป็นกิจกรรมของบุคคลแต่ละคน ซึ่งต้องการมีอิทธิพลเหนือรัฐบาลและการเมือง รวมทั้งกิจกรรมที่สนับสนุนและกระทำอย่างเป็นพิธีการด้วย..."

อัลมอนต์ และ โคลแมน (Almond and Coleman) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้เป็น ๒ ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ^๒

๑. ลักษณะแรกเป็นส่วนที่เรียกว่า "ส่วนที่กำหนดหน้าที่" "เข้าไป" (input functions) แยกออกเป็น

๑.๑ การอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองของประชาชนและการเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมือง (political socialization and recruitment)

๑.๒ การเรียกร้องเสนอความคิดเห็นเพื่อรักษาผลประโยชน์ (interest articulation)

๑.๓ การรวบรวมผลประโยชน์เข้าเป็นกลุ่มเป็นประเภทต่าง ๆ (interest aggregation)

๑.๔ การสื่อสารทางการเมือง (political communication)

๒. ลักษณะที่สองเป็นภาษาเรียกว่า "ส่วนที่เป็นผลผลิตออกมา" (output functions) แยกออกเป็น

๒.๑ การออกระเบียบข้อบังคับ (rule making)

๒.๒ การนำระเบียบข้อบังคับไปปฏิบัติ (rule application)

๒.๓ การตัดสินชี้ขาดให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับ (rule adjudication)

^๑ Lester W. Milbrath, Political Participation : How and Why Do People Get Involved in Politics (Chicago : Rand McNall, 1965)

Chapter 3.

^๒ Gabriel A. Almond, "A Function Approach to Comparative Politics" in The Politics of Developing Areas, pp.17-18.

สำหรับลักษณะแรกนั้นถ้าประชาชนของประเทศมีบทบาทหรือทำหน้าที่ครบถ้วนทั้งสี่ข้อนั้น
 ย่อมเรียกได้ว่า ประเทศนั้นเป็นประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมือง ส่วนลักษณะที่สองนั้น
 การปฏิบัติหน้าที่ของสถาบันทางการเมืองของประเทศ ทำหน้าที่ถูกต้องตามที่ได้กำหนดไว้
 ย่อมเรียกได้ว่าประเทศนั้นมีการพัฒนาทางการเมืองอย่างสมบูรณ์^๑

นอกจากนี้ การตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นขึ้นอยู่กับส่วนที่ทำหน้าที่เป็น
 "ส่วนที่ใส่เข้าไป" (input) เป็นสำคัญ กล่าวคือหากส่วนที่เข้าไปมีลักษณะสร้างสรรค์
 ต่อการพัฒนาทางการเมือง ก็อาจกล่าวได้ว่า ส่วนที่เป็นผลผลิตออกมา (output) น่าจะเป็น
 ผลก็ตามไปด้วย กล่าวคือ ถ้าประเทศใดประชาชนโดยส่วนใหญ่มีความเข้าใจการเมืองและ
 เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประเทศตามระดับความสามารถของตน มีกลุ่มผลประโยชน์
 ทำหน้าที่คอยรักษาผลประโยชน์ของตน มีพรรคการเมืองใหญ่ ๆ ที่รวมกลุ่มผลประโยชน์ใหญ่ ๆ ไว้
 และมีการแพร่ข่าวสารการเมืองโดยเสรี ซึ่งจะก่อให้เกิดมหิทธานต์ที่แท้จริงแล้ว ก็จะเป็นผลให้
 สถาบันทางการเมืองของประเทศ คือ ฝ่ายนิติบัญญัติฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ ทำหน้าที่
 ของตนได้ตามระเบียบแบบแผนที่ตั้งไว้ซึ่งจะเป็นผลคือประชาชนเป็นส่วนรวม ซึ่งเปรียบเทียบ
 ได้ง่าย ๆ ว่า ถ้าประชาชนต้องการให้สภาผู้แทนเพื่อทำหน้าที่วางระเบียบข้อบังคับ (rule
 making) ได้ตามระเบียบแบบแผนที่ตั้งไว้ ประชาชนก็ต้องสนใจเลือกผู้แทนที่ดีเข้าไปนั่งในสภา
 นั่นคือ "ส่วนที่ใส่เข้าไป" (input function) ที่ "ส่วนที่เป็นผลออกมา (output function)
 ก็จะก็ตามไปด้วย^๒

^๑ Ibid.

^๒ กระทบ ทองธรรมชาติ, "ปัญหาการเมืองของประเทศไทยที่กำลังพัฒนา," วิทยุ
 และแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ, หน้า ๑๑๗-๑๑๘.

ไมรอน ไวเนอร์ ได้สำรวจและรวบรวมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่นักรัฐศาสตร์ต่าง ๆ ใ้ให้ไว้แยกเป็น ๑๐ ความหมายดังนี้^๑

๑. การกระทำที่เรียกร้องหรือสนับสนุนต่อฝ่ายรัฐบาล
 ๒. การใช้อิทธิพลที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของฝ่ายรัฐบาล หรือในการเลือกผู้นำในวงการรัฐบาล
 ๓. การกระทำที่ถูกคองคามกฎหมายและถือว่ามี ความชอบธรรม (legitimate)
 ๔. การกระทำแบบตัวแทน (representation)
 ๕. ความแหวนหน่ายหรือเป็นเฉย (alienation) เพราะเกิดความรู้สึกว่าถึงเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับไม่ทำให้เกิดผลอะไรขึ้น
 ๖. ความกระตือรือร้น (active) ที่จะเข้าไปเกี่ยวข้อง
 ๗. การกระทำที่ "ต่อเนื่องผลักดัน" (persistence continuum) ที่เป็นรูปของสถาบัน (institution-alised) หรือเป็นการกระทำแบบฉบับผลักดันก่อน เช่น การจลาจล เป็นต้น
 ๘. การกระทำที่มีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะ (public policies) หรือการปฏิบัติงานของทางราชการ (bureaucratic actions)
 ๙. การกระทำที่มีอิทธิพลกระทบต่อการเมืองระดับชาติ (national politics) เท่านั้น
 ๑๐. การกระทำที่เป็นการกระทำทางการเมือง (a political act)
- ความหมายทั้ง ๑๐ อย่างที่ไมรอน ไวเนอร์ ได้รวบรวมไว้นี้ได้เข้ามาสรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ "การกระทำใด ๆ ที่สมัครใจโดยไม่คำนึงถึงผลสำเร็จ

^๑ Myron Weiner, "Political Participation : Crisis of the Political Process," Crisis and Sequences in Political Development, ed. Leonard Binder (New Jersey : Princeton University Press, 1971), pp.161-163.

การจ้องครัน ลักษณะที่เป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่อง และได้รับความชอบธรรมเพียงใด แต่จะต้อง
เป็นเหตุการณ์ที่มีจุดประสงค์ ๓ ประการจะขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ คือ การสร้างอิทธิพล
(influence) ที่มีผลต่อการเลือก (choice) และหรือการบริหารนโยบายสาธารณะ
ตลอดจนการเลือกผู้นำทางการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ^๑

วัตถุประสงค์ทั้งสามของการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่ง ไวเนอร์ เน้นนี้ เป็นคำ
จำกัดความที่ใช้เฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยเท่านั้น เพราะ
องค์ประกอบสองประการหลังไม่ค่อยปรากฏในการปกครองแบบรวมอำนาจ (totalitarianism)

อัลมอนต์ และ เพาเวลล์^๒ (Almond and Powell) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองโดยแยกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. การเข้าร่วมทางการเมืองตามรูปแบบที่เรียกว่า "มาตรฐานทั่วไป" เป็นการ
คัดเลือกบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองโดยพิจารณาจากความสามารถของแต่ละบุคคลไม่คำนึง
ถึงภูมิหลังทางสังคมหรือกลุ่มแต่อย่างใด

๒. การเข้าร่วมทางการเมืองตามรูปแบบที่เรียกว่า "มาตรฐานเฉพาะอย่าง"
เป็นการคัดเลือกคนโดยคำนึงถึงสถานะทางสังคม ส่วนเรื่องบอกนั้นจำกัดอยู่แต่เฉพาะกลุ่มบุคคล
บางประเภท

ทั้งนี้ อัลมอนต์ และ เพาเวลล์ ได้สรุปว่าความจริงการดึงเอาบุคคลเข้าไปมีส่วนร่วม
ในกระบวนการทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นในสังคมแบบดั้งเดิม แบบจารีตประเพณี แบบกำลัง
พัฒนา หรือแม้แต่แบบที่ได้พัฒนาแล้วก็ตาม แนวทางในการดึงตัวบุคคลเข้าสู่การเมืองเป็นส่วนผสม
ของทั้ง ๒ แบบอยู่นั่นเอง เนื่องจากการเข้าร่วมทางการเมืองของบุคคลต่าง ๆ นั้น ล้วนแต่

^๑ Ibid., p.164.

^๒ Gabriel A. Almond and Bingham G. Powell, Comparative Politics:

A Development Approach, p.48.

อยู่บนรากฐานของความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติ การเรียนรู้ทางการเมือง ตลอดจนประสบการณ์
ที่บุคคลนั้นได้รับในขณะที่เกี่ยวข้องกับการเมือง

/ การเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นการ เปิดโอกาสให้คนได้เข้ามีส่วนร่วมแสดงออก
ถึงความต้องการอย่างเสรี ซึ่งการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนี้เป็นการแสดงออกถึงสิทธิหน้าที่
และความเรียบร้อยรับนิคชวยของประชาชน โดยมีได้หมายความเฉพาะการเข้าไปมีส่วนร่วม
ในกระบวนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือแต่เพียงการสมัคร เข้ารับการเลือกตั้งเพื่อดำรง
ตำแหน่งทางการเมือง หรือแต่เพียงสมัคร เข้าทำงานของพรรคการเมืองที่ตนนิยมชอบชอบเท่านั้น
แต่หมายรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ตามความเหมาะสม
ความสามารถและโอกาสตลอดจนการกระทำทุกอย่างซึ่งแสดงถึงความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตน
เพื่อมุ่งประสงค์ที่จะทำให้เกิดผลต่อกระบวนการตัดสินใจในทางการเมือง (decision-making
process in politics) ตามครรลองของประชาธิปไตยนั่นเอง

/ แซมวล พี. ฮันติงตัน และ จอร์จ โดมิงเกซ (Samuel Huntington and
George I. Dominguez) ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า "...เป็น
กิจกรรมหรือการกระทำของประชาชนที่ต้องการมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของรัฐบาลโดยที่การ
กระทำหรือความพยายามนั้นเป็นได้ทั้งถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ไร้กำลังหรือไม่ใช้เป็น
ผลสำเร็จหรือล้มเหลว ทั้งที่สมัครใจหรือไม่สมัครใจ รวมถึงการเลือกตั้ง การร่วมในการ
รณรงค์หาเสียง การรวมตัวเพื่อโน้มน้าวหรือกดดันรัฐบาล การประท้วง และการไร้กำลัง
รุนแรง" ^๒

^๑ วิสุทธิ์ โพบิแทน, "ความคิดเกี่ยวกับการให้คามรู้ทางการเมืองเพื่อการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพในประเทศไทย," รัฐศาสตร์ ๓ (สิงหาคม ๒๕๑๘), หน้า ๓๖.

^๒ Samuel P. Huntington and George I. Dominguez, "Political
Development," in Handbook of Political Science : Macro Political
Theory Vol.3, ed. Fred Greenstein and Nelson Polsby (Reading,
Mass : Addison - Wesley, 1975), p.33.

เฮอเบิร์ต แมคคอสกี้ (Herbert McClosky) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า "เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสมัครใจซึ่งสมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมในการเลือกผู้ปกครองประเทศโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ รวมทั้งการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การหาข่าวสาร การอภิปรายและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเข้าร่วมประชุม การบริจาคเงินและการติดต่อกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลักษณะความกระตือรือร้นของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น รวมถึงการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ ผู้ลงคะแนนเสียงตามบัญชีการเขียนและกล่าวสุนทรพจน์ การรณรงค์หาเสียง การแข่งขันเป็นเจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รัฐ ไม่รวมถึงกิจกรรมที่ไม่สมัครใจ เช่น การเสียภาษี การเป็นทหารและหน้าที่กานตุลาการ"

ทิพาพร ทิมพิสุทธิ^๒ ได้ให้คำนิยามของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ หมายถึง การที่บุคคลกระทำการ (activity) เพื่อมุ่งมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล การมีส่วนร่วมจะเป็นแบบโดยตรงคือการมีส่วนร่วมแบบอิสระ (autonomous participation) และการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม เรียกว่า การมีส่วนร่วมแบบถูกกระตุ้นหรือชักจูง (mobilized participation)^๓

^๑ Herbert McClosky, "Political Participation," International Encyclopedia of the Social Sciences. 12 (1968), p.252.

^๒ ทิพาพร ทิมพิสุทธิ, พัฒนาทางการเมือง (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๑), หน้า ๑๐๕-๒๐๘.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๕.

จรรยา สุภาพ นักรัฐศาสตร์ไทยที่มีชื่อผู้หนึ่งได้ชี้ให้เห็นว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหลักการที่สำคัญอย่างหนึ่งของประชาธิปไตย ซึ่งการเข้ามีส่วนร่วมนี้ ประชาชนจะเข้ามีส่วนร่วมในเรื่องของการกำหนดนโยบายการตัดสินใจ และกิจการต่าง ๆ ของรัฐบาล ในทางการเมือง หรือการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในคณะรัฐบาล เช่น การเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นในทางการเมือง^๑

อย่างไรก็ตาม อาจสรุปความหมายของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองดังที่เสนอโดยนักวิชาการข้างต้นได้ว่า หมายถึง การที่สมาชิกของสังคมมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองตามความสมัครใจ ถูกต้องตามกฎหมายและมีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายการดำเนินงานของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น

ขอบเขตของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

แม้ว่าจะมีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองทุกระดับ แต่บทบาทในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นก็ยิ่งแตกต่างกันไปเนื่องมาจาก มูลเหตุจูงใจ ความจำเป็น และสถานการณ์สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ

ด้วยเหตุนี้ขอบเขตของการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงมีลักษณะกว้างขวางมาก อาจแบ่งประเภทได้ต่าง ๆ ดังนี้ คือ การรับฟังข่าวสารทางการเมือง การสนทนาทางการเมือง การชักจูงผู้อื่นให้ไปออกเสียงเลือกตั้ง การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การช่วยเหลือเสียงให้กับผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ตนชอบ การแสดงความคิดเห็น การสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มผลประโยชน์ หรือพรรคการเมือง การจัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์ หรือพรรคการเมือง เพื่อส่งสมาชิกเข้ารับการเลือกตั้งเพื่อเข้าไปทำหน้าที่ปกครองและเข้าบริหารโดยตรง^๒

^๑ จรรยา สุภาพ, หลักรัฐศาสตร์ (พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), หน้า ๓๓๓.

^๒ บรรพท วิระสัย และ สุขุม นวลสกุล, รัฐศาสตร์ทั่วไป (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๗), หน้า ๔๘๒-๔๘๓.

ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ^๑

๑. การมีส่วนร่วมโดยตรง เป็นลักษณะที่ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเอง โดยตรง เช่น บริหารงาน กำหนดนโยบายและตัดสินใจในการดำเนินงานด้วยตนเอง

๒. การมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม เป็นลักษณะที่ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม แต่มิได้เป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง โดยการเลือกตั้งตัวแทนของประชาชนเข้าไปทำหน้าที่ เปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกตั้งโดยเสรี แต่กำหนดกลไกเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้ามาควบคุมติดตามความเคลื่อนไหวของฝ่ายผู้ปกครอง เพื่อให้การปกครองเป็นไปตามความต้องการของประชาชน

แบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นหลักการอย่างหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งถือว่าเป็นสาระสำคัญอย่างเต็มที่ และกว้างขวางต่างกับการปกครองแบบเผด็จการที่ประชาชนมิได้มีส่วนร่วมทางการเมืองเลย ^๒

การมีส่วนร่วมทางการเมืองหากจะกล่าวไปแล้วนั้นมิใช่วิวัฒนาการมาช้านานนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สำหรับในอดีต การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีดังนี้ คือ ^๓

^๑ James David Barber, Citizen Politics (Chicago : Markham Publishing Company, 1972), p.3.

^๒ จรูญ สุภาพ, หลักการรัฐศาสตร์, หน้า ๓๓๑.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓๑-๓๓๔.

๑. การมีส่วนร่วมแบบกรีก (The Greek System) วัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้ต้องการให้ประชาชนหนึ่งเป็นพลเมืองของประเทศ (citizen) ได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยตรง ซึ่งกำหนดให้ประชาชนทั้งนครรัฐประชุมรวมเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น ความต้องการและกำหนดนโยบายรวมทั้งกำหนดตัวผู้ปกครองด้วย

๒. การมีส่วนร่วมแบบโรมัน (Roman System) การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้ได้กำหนดให้มีสภาขึ้นแทนการประชุมประชาชนทั้งหมด ส่วนอำนาจหน้าที่ของสภานั้นครอบคลุมเสมือนการปกครองโดยประชาชนโดยตรง

๓. การมีส่วนร่วมแบบศักดินา (Feudal System) เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านาย (Lord) กับไพร่ (vassal) ที่แต่ละฝ่ายมีหน้าที่ต่อกัน เจ้านาย (Lord) มีหน้าที่ให้ความคุ้มครองและปกครองแก่ไพร่ (vassal) ส่วนไพร่มีหน้าที่บริการค้ำต่าง ๆ และมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง ประชาชนทั่วไปมีสิทธิเช่นนี้เหมือนกัน จึงถือได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมแบบปราศจากความเสมอภาค

๔. การมีส่วนร่วมแบบสวิส (Swiss System) มีลักษณะสำคัญ คือ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง เช่นเดียวกับระบบกรีก

๕. การมีส่วนร่วมแบบนิวอิงแลนด์ (New England System) มีการให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมโดยตรง เช่นเดียวกับระบบสวิส สำหรับประเทศแรกที่พยายามปฏิรูปการปกครองให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้เป็นประเทศอังกฤษ เมื่อปี ค.ศ. ๑๖๑๕ ได้มีการตกลงต่อรองกันระหว่างฝ่ายกษัตริย์กับประชาชน เพื่อให้ฝ่ายกษัตริย์ทรงยินยอมให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในกิจการบ้านเมืองจนเกิดเอกสารสิทธิแมกนา คาร์ตา (Magna-Carta) ขึ้น ซึ่งเป็นเอกสารที่ยินยอมให้ประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมในรัฐบาล ต่อมา โอลิเวอร์ ครอมเวลล์ (Oliver Cromwell) ได้ดำเนินการใช้กำลังเพื่อประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในประเทศได้มีบทบาททางการเมืองจนทำให้เกิดหลักการที่ว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิในการออกเสียงและประชาชนทุกคนควรจะมีสิทธิมีตัวแทนในสภานิติบัญญัติและเมื่อเกิดเหตุการณ์ปฏิวัติในฝรั่งเศส ปี ค.ศ. ๑๗๘๘ สิทธิของการเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชนจึงขยายออกไป

จนทำให้เกิดหลักเสรีภาพ ความเสมอภาคและการนำเอาเจตนารมณ์ของปวงชนมาใช้ให้ถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้ในสหรัฐอเมริกาได้มีการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตั้งแต่สมัยที่ แซมมวล อัดัมส์ (Samuel Adams) ร่วมกับประชาชนเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเองจากอังกฤษ และ โทมัส เพน (Thomas Paine) ได้มีส่วนช่วยให้ประชาชนระลึกและสำนึกถึงความสำคัญในการที่จะเข้าไปดำเนินการปกครองตนเองโดยเริ่มจากระดับท้องถิ่น ขยายไปจนถึงระดับชาติ

ในปัจจุบัน แบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีดังนี้ คือ ๑

๑. การแสดงประชามติ (Referendum) มีการให้ประชาชนเข้าร่วมในการพิจารณา และตัดสินใจที่จะรับหรือไม่รับกฎหมายซึ่งจะออกมาในฉบับบังคับให้แก่คนที่ผ่านการพิจารณาของสภาในขั้นต้นมาแล้ว ประชามตินี้ถ้าจะมีทั้งแบบบังคับให้ประชาชนต้องแสดงประชามติและไม่บังคับให้ต้องแสดงประชามติก็ได้ขึ้นอยู่กับว่าจะมีความจำเป็นหรือไม่มากนักเพียงใด

๒. การริเริ่มให้เสนอกฎหมาย (Initiative) เกิดขึ้นในสวิสเป็นเวลานานแล้ว กังทอง (Canton) ของสวิสจะตรากฎหมายโดยผ่านแลนส์จีเมนต์ (Landsgemeinde) ได้แก่การประชุมของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เหมือนกับวิธีการแบบประชุมชาวเมือง (Town Meeting) ในสหรัฐอเมริกา แต่เป็นการเสนอกฎหมายรูปการจะเป็นการทำคำร้องและลงมติในบัตรเลือกตั้ง จุดประสงค์ของการริเริ่มให้เสนอกฎหมาย (Initiative) นี้ ก็เพื่อให้ประชาชนได้ผ่านกฎหมายบางอย่างโดยไม่ต้องฟังความคิดเห็นของสภา

๓. การเลือกออก (Recall) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเมื่ออำนาจในการปลดเจ้าหน้าที่ของฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลได้ เมื่อเห็นว่าผู้ั้นไม่ดำเนินการตามความต้องการของประชาชนหรือปฏิบัติตนไม่สมควร แต่จะต้องเป็นตำแหน่งที่มาจาก การเลือกตั้ง

๔. การร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจ (Plebiscite) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจในปัญหาที่สำคัญ เมื่อรัฐบาลไม่สามารถตัดสินใจปัญหานั้น ๆ ได้

๕. การเลือกตั้งแทน (Election) หมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกและกำหนดตัวบริหารงานสาธารณะ ประชาชนจะเลือกตั้งแทนเพื่อไปทำหน้าที่บริหาร^๑

นอกจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแบบต่าง ๆ นี้แล้ว ปัจจุบันประชาชนยังสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยผ่านสถาบันต่าง ๆ เช่น กลุ่มผลประโยชน์ หรือพรรคการเมือง เป็นต้น

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นอร์แมน เอช. นี, จี. เพอเวลล์ และ เคนเนธ พรูวิทท์ (Norman H. Nie, G. Powell and Kenneth Prewitt) กล่าวว่า "การเข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองของแต่ละชาติจะเปลี่ยนแปลงไป อัตราที่สอดคล้องกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ^๒

อเล็กซ์ อินเคเลส (Alex Inkeles) กล่าวว่า "การศึกษาที่มีความสัมพันธ์อย่างมากกับบทบาทของประชาชน ถ้าประชาชนได้รับการศึกษาสูงจะมีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้นด้วย^๓

^๑ วรสิทธิ์ โรจนพานิช, "การแสดงออกซึ่งอำนาจอธิปไตยของชาวกรุงเทพ," วารสาร กทม. ๒๖ (มีนาคม ๒๕๑๘) : หน้า ๕๘-๕๙.

^๒ Norman H. Nie, G. Powell and Kenneth Prewitt, "Social Structure and political participation : development relationship," American Political Science Review 1969 : 361-378.

^๓ Alex Inkeles, "Participation citizenship in six developing countries," American Political Sciences Review 1969, : 1120-1141.

อัลมอนต์ และ เวอร์บา (Almond and Verba) กล่าวว่า " กระบวนการศึกษามีอิทธิพลอย่างมากต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง" ^๑

เวอร์บา, นี และ คิม ได้เห็นพ้องกันว่า " การศึกษามีความสัมพันธ์อย่างมากกับบทบาทของการรณรงค์ทางการเมือง แต่จะมีความสัมพันธ์น้อยมากกับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ^๒

ไมรอน ไวนเนอร์ ได้ชี้ให้เห็นว่า " ความสนใจทางการเมืองจะเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมือง ตลอดจนกิจการและผลงานของรัฐบาล ^๓

ซูโปโม แห่งอินโดนีเซีย กล่าวว่า " การปรับปรุงทางเศรษฐกิจทั้งหลายจะต้องกำเริบควบคู่กันไปกับวิวัฒนาการทางการเมืองและสังคมด้วย ถ้าจะให้บรรลุถึงพัฒนาการที่สมดุล ชนชั้นกลางจะเป็นผู้ถือคบเพลิงแห่งราศีและอุดมการณ์ บอกเหนือจากนั้นยังจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำอุดมการณ์เหล่านี้ให้ลุล่วงจนสัมฤทธิ์ผล ^๔

^๑ Gabriel Almond, Sidney Verba, The Civic Culture, 1965.

^๒ Sidney Verba, Norman H. Nie, Joe-On Kim, "The Modes of Democratic Participation : A Cross National Comparison," Comparative Politics Series, Vol. 2 Beverly Hills, Calif : Sage.

^๓ Myron Weiner, "Political Participation : Crisis of the Political Process," Crisis and Sequences in Political Development, pp.161-163.

^๔ ดร.ซูโปโม กล่าวไว้ในการอภิปรายในหัวข้อเรื่อง "วิวัฒนาการของชนชั้นกลางในประทศร้อน" เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ที่กรุงลอนดอน ในการประชุมของ Institute International des Civilisations Differentes (INCIDI) จากอาจารย์ เสน่ห์ จามริก แปลและเขียนบทผนวก แนวทางพัฒนาเศรษฐกิจและปัญหาของไทย (โรงพิมพ์ของสมาคมสังคมศาสตร์, ๒๕๐๓), หน้า ๑๘๒.

จากปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่กล่าวข้างต้นแล้วนี้ สามารถสรุปได้ว่า ประชาชนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัย ดังนี้ คือ ^๑

๑. แรงจูงใจ เป็นสิ่งที่ชักจูงให้บุคคลสนใจที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ความต้องการปรับปรุงงานท้องถิ่น ความต้องการชื่อเสียง ความสำคัญของกลุ่ม เป็นต้น
๒. โอกาส คือ มีเวลาเหมาะสม มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมในกิจกรรม
๓. ทรัพยากร คือ มีปัจจัยสนับสนุนให้สามารถเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ เช่น มีความเฉลียวฉลาด มีการศึกษา มีทักษะและทุนทรัพย์

นอกจากนี้ค่านิยมของคนในสังคม ก็ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันด้วย ซึ่งอาจมีผลมาจากบทบาทของสื่อมวลชนที่จะกระตุ้นประชาชนให้เกิดความรู้สึกร่วม ^๒

จึงสรุปได้ว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นหลักการที่ขาดเสียมิได้ของระบอบประชาธิปไตยโดยประชาชนเพื่อประชาชน ซึ่งผู้ปกครองต้องได้รับการยอมรับจากประชาชน ^๓

ประโยชน์ของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีประโยชน์เพราะเป็นองค์ประกอบอันสำคัญยิ่งอันหนึ่งของแบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่ถือว่าประชาชนทั้งปวงในสังคมอิสระที่จะร่วมในกระบวนการตัดสินใจ โดยเฉพาะการกำหนดนโยบายการบริหารและการปกครองประเทศ ^๔

^๑ James David Barber, Citizen Politics, p.27.

^๒ Ibid., pp.40-42.

^๓ Ibid., p.27.

^๔ Ibid., pp. 32-34.

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่เห็นได้อย่างง่ายที่สุด คือ ประชาธิปไตยจะอยู่ไม่ได้ ถ้าประชาชนไม่ไปออกเสียงเลือกตั้ง ดังนั้น ในสังคมประชาธิปไตย ส่วนใหญ่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ^๑

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจำเป็นที่ยอมรับกันว่าถูกต้องไม่ขัดต่อกฎหมายที่เห็นได้ชัด คือ การเข้ามีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง^๒ อาจคาดคะเนการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้โดยการศึกษา การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการส่วนท้องถิ่น หรือในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น บุคคลที่มีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในกิจการส่วนท้องถิ่นหรือในองค์กรต่าง ๆ มักจะเข้ามีส่วนร่วม หรือ มีบทบาทในทางการเมืองระดับชาติมากกว่าบุคคลที่ไม่เข้ามีส่วนร่วม หรือ เข้ามีส่วนร่วมน้อยในกิจการส่วนท้องถิ่น

ดังนั้น จึงพบว่าแนวโน้มอย่างหนึ่งของผู้ที่มีการศึกษาสูง คือ จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง ทั้งนี้เพราะว่าประชาชนที่ได้รับการศึกษาสูงจะรู้ถึงคุณค่าของการติดต่อร่วมมือกับรัฐบาลและเข้ามาใช้สิทธิในการเลือกตั้งมากกว่าคนที่ได้รับการศึกษาน้อย เพราะประชาชนที่มีการศึกษาก็จะได้รับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองมากและตระหนักถึงอิทธิพลของตนได้อย่างดี ประชาชนที่มีการศึกษาก็จึงย่อมต้องการเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรทางการเมือง เพื่อที่จะได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและรักษาผลประโยชน์ของตนได้อย่างเต็มที่^๓

^๑ สุจิต มุญงการ, "นิสิตนักศึกษากับการพัฒนาการเมืองของไทย,"
วรรณไวทยากร : รัฐศาสตร์, หน้า ๑๑-๑๒.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔.

^๓ เมธา สุขบรรทัด, "ประชาธิปไตยและหน้าที่ของผู้แทนราษฎร," หน้า ๑๓๕.

การ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เมืองแบบที่ เชื้อต่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

การ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เมืองที่จะกล่าวนี้ ย้ำความสำคัญของการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เมืองที่จะส่งผลในทางสร้างสรรค์และ เชื้อต่ออำนาจการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

การ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง จะต้องปรากฏอยู่ในทุกระดับของสังคม คือ ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพราะ เรื่องของการ เมืองนั้น ไม่ได้จำกัดอยู่ เฉพาะในวงการรัฐบาลระดับชาติเท่านั้น แต่ยังเป็น เรื่องที่ เกี่ยวพันกับการ ใช้อำนาจที่มีผลกระทบต่อประชาชนในสังคมโดยทั่วไป^๑

ดังนั้น การ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ในรูปของกลุ่มทางการเมือง ซึ่งอาจจะ เป็นกลุ่มเป็นทางการ (formal group) เช่น พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ตลอดจนสมาคมทางการเมืองหรือกลุ่มทางการเมือง ซึ่งอาจจะ เป็นกลุ่มไม่เป็นทางการ (informal group) เช่น กลุ่มผู้เรียกร้องต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในเรื่องสาธารณะบางอย่าง อาทิ กลุ่มบุคคลที่เข้าชื่อกัน เพื่อให้ทางรัฐบาลหรือท้องถิ่นขุดลอกคลองในเขตท้องถิ่นตนเพื่อการชลประทานช่วยเหลือในการทำเกษตรกรรม เป็นต้น จำถือได้ว่าเป็นการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เมืองเช่นกัน

การ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ในรูปของกลุ่มทางการเมือง ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ถือได้ ว่ามีความสำคัญมากต่อการพัฒนาการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยและ เชื้อต่ออำนาจการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนเขารักษาไว้ซึ่งการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มพรรคการเมือง (political parties) และกลุ่มผลประโยชน์ที่มีวัตถุประสงค์แน่นอนเฉพาะอย่าง (specialist interest groups) เพราะ กลุ่มการเมือง เหล่านี้จะเป็น เสมือนหนึ่งกลไกในการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลในระดับต่าง ๆ ให้ปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และมีระเบียบแบบแผน มีประสิทธิภาพตลอดจนเป็นไปตามความต้องการของประชาชน

^๑ Henry B. Mayo, An Introduction to Democratic Theory

(New York : Oxford University Press, 1960), pp. 3-11.

อย่างไรก็ตามกลุ่มทางการเมืองที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้จะทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ หรือเชื่ออำนาจการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยได้มากน้อยเพียงไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับบุคคลที่ เข้ามารวมตัวกันเป็นสมาชิกของกลุ่มว่าจะ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวมาแล้ว ข้างต้นนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในทางการเมือง

การที่จะทราบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีความสามารถในทางการเมืองได้แค่ไหน เราจะต้องพิจารณาดัง "อิทธิพลทางการเมือง" ของบุคคลนั้นหรือกลุ่มนั้นว่ามีอยู่อย่างไร อัลมอนต์และเวอร์บา ได้ให้คำอธิบายคำว่า อิทธิพลทางการเมืองว่า หมายถึง "ความสามารถของบุคคลหรือกลุ่มในการที่จะทำให้เจ้าหน้าที่ ไม่ว่าทั้งในระดับชาติหรือท้องถิ่น รวมถึง คณะรัฐมนตรีและสมาชิกรัฐสภาปฏิบัติหน้าที่หรือตัดสินใจกระทำกรในเรื่องต่าง ๆ เหล่านั้น ตระหนักว่า หากไม่กระทำกรเช่นนั้นแล้วตนเองก็จะประสบความเสียหายต่อตำแหน่งหน้าที่การงาน หรือไม่ได้รับความนิยม" ^๑

ดังนั้น ความสามารถในทางการเมืองของบุคคลหรือกลุ่มจึงอาจเป็นความสามารถในการ ใช้อิทธิพลทางการเมือง ทำให้เกิดขึ้นได้จริง ๆ ในขณะนั้นหรือภายหลังจากใช้อิทธิพลไปแล้ว แต่ถ้อยยังไม่อาจบังเกิดขึ้นได้หรือยังเป็นเพียงแต่ความเชื่อของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ว่าตนจะสามารถ ใช้อิทธิพลทางการเมืองของตนที่มีอยู่ให้เกิดผลที่มุ่งหวังขึ้นได้ ความสามารถในทางการเมืองที่เป็น "ความเชื่อในความสามารถ" นี้ จึงเรียกว่าเป็น "ความสามารถที่คิดว่ามีอยู่" ^๒ ส่วนบุคคลหรือ กลุ่มบุคคลที่มีความสามารถในทางการเมืองนี้เรียกได้ว่าเป็นประชาชนผู้มีประสิทธิภาพในทางการเมือง ซึ่งเป็นผู้ที่ตระหนักและสำนึกในความสามารถ และประสิทธิภาพทางการเมืองของตนในฐานะที่เป็น พลเมืองคนหนึ่ง

^๑ Gabriel Almond and Sidney Verba, The Civic Culture, pp. 136-137.

^๒ Ibid., p.137.

เมื่อบุคคลมีความเชื่อเช่นนี้ จึงพยายามแสดงออกซึ่งความเชื่อของตนโดยพยายามใช้ อิทธิพลทางการเมือง เพื่อจุดประสงค์ที่มุ่งหวัง ในขณะที่เดียวกัน บุคคลผู้มีประสิทธิภาพในทางการเมืองก็จะมีคามมั่นใจในตัวเอง ในการกระทำต่าง ๆ และในทางกลับกันผู้ปกครองหรือ คณะผู้ปกครองก็จะมีคามตื่นตัวในการปกครองเพื่อวัตถุประสงค์ของประชาชนโดยส่วนรวมและ มีความระมัดระวังในการใช้อำนาจของตนที่มีอยู่ให้เป็นไปตามหลัก เกณฑ์ของกฎหมายอย่างมีระเบียบแบบแผนและมีความรับผิดชอบต่อประชาชนด้วย

สำหรับในค่านิยมของประชาชนนั้นเมื่อเห็นว่า "ความคิดเห็น" ของคนได้รับการสนองตอบจากเจ้าหน้าที่และจากรัฐบาลแล้ว ประชาชนก็จะเกิดความพอใจกับระบบที่เป็นอยู่ก็ย่อมที่จะ เกิดผลกระทบต่อการสร้างเสถียรภาพให้กับความมั่นคง (stability) ของระบบการเมือง ปกครองแต่ทั้งนี้ประชาชนจะต้องมี "โอกาส" ที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเต็มที่^๑

จากที่กล่าวข้างต้นจึงพอสรุป ความหมายของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อใช้ในการวิจัยได้ว่า หมายถึง การเข้ามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง ในฐานะประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ กับการออกเสียงเลือกตั้ง ตลอดจนการมีมติบังคับ หรือชักชวนอย่างไม่เป็นทางการอีกด้วย คือ หลังจากประชาชนได้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเสร็จแล้วภาระหน้าที่ของประชาชนก็ยังหาเสร็จสิ้นไม่ แต่ประชาชนจะต้องติดตามผลการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาเทศบาล มีโอกาสวิเคราะหฺ์และอภิปรายปัญหาทางการเมืองได้ด้วยความเข้าใจ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจนโยบายทางการเมือง และการปกครองท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งฐานะปัจเจกบุคคลและฐานะเป็นกลุ่มผลประโยชน์ร่วมถึงการ ถกเถียง วิพากษ์วิจารณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทัศนคติ ไม่ว่าจะ เป็นตัวแทนรัฐบาลหรือ เพื่อเสนาธิ

^๑ Ibid., pp.139-159.

นอกจากนี้ การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองยังหมายถึงการดำเนินการอย่างเป็น
 ทางการอีกด้วย เช่น การแสดงความคิดเห็น (referendum) การริเริ่มเสนอกฎหมาย
 (initiative) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนใช้อำนาจทางการเมืองในการตัดสินใจ
 ปัญหาทางการเมืองการปกครองที่สำคัญ

สำหรับ การวิจัยในวิทยานิพนธ์นี้ เพื่อประโยชน์ในการหาเสถียรภาพการมีส่วนร่วม
 ทางการเมืองและใช้เป็นเครื่องนำทางสำหรับการสร้างแบบสอบถาม จึงจะขอกำหนดลักษณะ
 ของบุคคลที่จัดได้ว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวศึกษาที่ได้ศึกษาและกล่าวไว้แล้ว
 ก็จะกล่าวถึงรายละเอียดในบทต่อไป ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมทางการเมืองทางด้านการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย
๒. การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการบริหารงานของรัฐบาลหรือท้องถิ่น
๓. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 ระบุของกลุ่มผลประโยชน์.